

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om välfärdsområdenas finansiering

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om välfärdsområdenas finansiering (RP 322/2022 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Eeva Mäenpää, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Jenni Jaakkola, finansministeriet
- specialsakkunnig Jussi Lind, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Risto Renkonen, Helsingfors universitet
- forskare Marja-Lisa Laukkonen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- ekonomidirektör Jari Finnilä, HUS-sammanslutningen
- förvaltningsöverläkare Sari Raassina, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- branschdirektör Lasse Leppä, Mellersta Finlands välfärdsområde
- ekonomidirektör Ismo Rouvinen, Norra Karelens välfärdsområde
- direktör Miia Turpeinen, Norra Österbottens välfärdsområde
- styrelsens vice ordförande Saara Tavi, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
- forskarprofessor (emeritus) Markku Pekurinen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- undervisnings- och kulturministeriet
- Helsingfors stad
- Birkalands välfärdsområde
- Päijänne-Tavastlands välfärdsområde
- Socca - Nylands kompetenscentrum inom det sociala området.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om välfärdsområdenas finansiering ändras. Det föreslås att bestämmelser om en ny bestämningsfaktor för välfärdsområdenas finansiering, universitetssjuk-

Betänkande ShUB 47/2022 rd

hustillägget, fogas till lagen i syfte att beakta de högre kostnader som de välfärdsområden som är huvudmän för ett universitetssjukhus har jämfört med andra välfärdsområden.

Universitetssjukhustillägget avses bli beaktat från och med 2024 i den kalkylerade finansieringen för välfärdsområdena. Tilläggets andel av den riksomfattande finansieringen av social- och hälsovården i välfärdsområdena avses vara 0,556 procent, vilket motsvarar 116 miljoner euro enligt nivån 2022.

Den finansiering som bestäms på basis av universitetssjukhustillägget riktas till de välfärdsområden som är huvudmän för universitetssjukhus och till Helsingfors stad baserat på deras invånarantal.

Det föreslås att universitetssjukhustillägget helt och hållet ska finansieras med statlig tilläggsfinansiering, vilket innebär att finansieringen för enskilda välfärdsområden inte minskar som en följd av det föreslagna tillägget.

Den finansiering som fördelas på basis av universitetssjukhustillägget avses bli beaktad i övergångsutjämnningarna för varje välfärdsområde från och med 2024. Den andel som finansieringen utökas med för att finansiera universitetssjukhustillägget avses dock inte bli beaktad vid beräkningen av övergångsutjämnningarna till den del den höjer det belopp som välfärdsområdena får per invånare på basis av skillnaden mellan tillägg och avdrag i övergångsutjämnningarna. Därmed tillfaller den totala tilläggsfinansieringen endast de välfärdsområden som är huvudmän för universitetssjukhus.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås det bestämmelser om en ny bestämningsfaktor för välfärdsområdenas finansiering med allmänna budgetmedel, nedan kallat universitetssjukhustillägg. Genom tillägget beaktas de högre kostnaderna som områden med universitetssjukhus enligt undersökningar har jämfört med andra områden. Kostnaderna ingår i den finansiering på riksnivå som överförs från kommunerna, men utan en separat bestämningsfaktor riktas finansieringen inte på samma sätt som nu till de välfärdsområden som är huvudmän för ett universitetssjukhus. Avsikten är enligt propositionsmotiven (s. 13) att förbättra en rättvis fördelning av finansieringen av varje välfärdsområde så att man i de områden som är huvudmän för ett universitetssjukhus inte blir tvungen att använda finansiering avsedd för tjänster för invånarna till att finansiera de nu aktuella uppgifterna.

De högre kostnaderna för universitetssjukhusen beror enligt motiven (s. 14) bland annat på upprätthållandet av specialkompetens, utrustning och lokaler (krävande specialiserad sjukvård), mer mångsidig och krävande utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet än i andra sjukvårdsdistrikt samt andra lagstadgade eller överenskomna uppgifter. I motiven konstateras det också att den omfattande undervisningsuppgiften och forskningen delvis sänker produk-

Betänkande ShUB 47/2022 rd

tiviteten i tjänsteproduktionen. Dessutom förutsätter skötseln av uppgifterna vid ett universitetssjukhus att beredskap och tillräcklig kapacitet upprätthålls.

Universitetssjukhustilläggets andel av finansieringen av social- och hälsovården i välfärdsområdena i hela landet föreslås enligt propositionen vara 0,556 procent, vilket motsvarar 116 miljoner euro enligt kostnadsnivån 2022. Universitetssjukhustillägget föreslås bli helt och hållet finansierat med statlig tilläggsfinansiering, vilket innebär att finansieringen inte minskar för något välfärdsområde på grund av det föreslagna universitetssjukhustillägget. Från och med 2024 höjs nivån på finansieringen av välfärdsområdena i hela landet med ovan nämnda finansieringsandel för finansieringen av universitetssjukhustillägget. Den föreslagna nivån på universitetssjukhustillägget på 116 miljoner euro motsvarar enligt propositionsmotiven den nivå som enligt det utkast till proposition som var på remiss hösten 2022, i hela landet skulle ha överförts som nettobelopp till de välfärdsområden som är huvudmän för ett universitetssjukhus, när universitetssjukhustillägget skulle ha finansierats inom ramen för finansieringsmodellen genom en minskning av den invånarbaserade finansieringsandelen för alla områden. Det föreslagna universitetssjukhustillägget riktas till alla välfärdsområden med ett universitetssjukhus till ett enhetligt belopp, 34 euro per invånare.

En del sakkunniga ansåg att det vore mer motiverat att lösgöra finansieringen från den generella finansieringen och att de extra kostnader som universitetssjukhusen och andra sjukhus orsakas av forskning och utbildning ska ges välfärdsområdena direkt genom den öronmärkta särskilda finansieringen enligt hälso- och sjukvårdslagen. I och med förslaget uppstår det två finansieringskanaler för välfärdsområden som är huvudmän för universitetssjukhus, eftersom universitetssjukhusens forsknings- och utbildningskostnader ersätts separat från den särskilda finansieringen enligt hälso- och sjukvårdslagen. Med tanke på att bestämmelsefaktorerna för finansieringen ska vara rättvisa ansågs den separata finansieringen vara mer transparent, eftersom forskning och utbildning också bedrivs på andra sjukhus.

Det framfördes både gillande och kritiska åsikter om att den föreslagna invånarbaserade fördelningen de facto inte direkt korrelerar med omfattningen av universitetssjukhusens uppgifter och ansvar. I vissa yttranden ansågs det vara mer motiverat med en modell där invånarantalet i hela samarbetsområdet används som fördelningsgrund. Den föreslagna fördelningsgrunden ansågs förfördela i synnerhet Kuopio universitetssjukhus, som upprätthålls av Norra Savolax välfärdsområde, i förhållande till andra universitetssjukhus. Den ansågs också ge samarbetsområdena varierande förutsättningar i fråga om universitetssjukhusens och branschens resurser för forskning, utveckling och innovationer. Men det framfördes också att det mest rättvisa vore att fördela finansieringen utifrån välfärdsområdenas produktion, varvid grunden för fördelningen skulle vara volymen för sjukhusens utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att propositionens mål är välkomna och att universitetssjukhustillägget behövs. Utskottet betonar att det är särskilt viktigt att se till att universitetssjukhusens roll inom forskning, utveckling och innovationer bibehålls och stärks. Utskottet hänvisar till sina tidigare ställningstaganden (ShUB 36/2022 rd, s. 4, och ShUU 8/2022 rd, s. 7) och konstaterar att kostnaderna för att upprätthålla centraliserade och särskilt krävande tjänster inom den specialiserade sjukvården samt tillhörande beredskap som områdena med universitetssjukhus ansva-

Betänkande ShUB 47/2022 rd

rar för ska bedömas och beaktas i den statliga finansieringen till den del det inte är möjligt eller motiverat att täcka kostnaderna för dem genom fakturering mellan områdena.

Utskottet välkomnar att det anvisas tilläggsfinansiering på basis av välfärdsområdenas uppgifter inom forskning och utbildning. Utskottet uttrycker dock sin oro över finansieringsnivån. Utskottet konstaterar att den nuvarande statliga särskilda finansiering som beviljats för utbildning och forskning inte räcker till för att täcka de högre kostnaderna för verksamheten. Också det totala beloppet på 116 miljoner euro för det nu föreslagna universitetssjukhustillägget ansågs vid utskottets sakkunnigutfrågning vara otillräckligt för att täcka de faktiska kostnaderna för specialansvaret. Utskottet betonar att nivån i fortsättningen bör bevakas och anslagen höjas om de inte räcker till för att täcka de kostnader eller om tillgången till tjänster äventyras.

Utskottet anser också att den föreslagna finansieringsmodellen i den nuvarande fasen av reformen är motiverad för att korrigera bristerna i anslagsfördelningen. En fördelning som baserar sig på invånarantalet i välfärdsområdet är enkel att tillämpa, och enligt uppgift behövs det inga särskilda bestämmelser om HUS-sammanslutningen, till skillnad från det alternativ som baserar sig på invånarantalet i samarbetsområdena. Genomförandet av en heltäckande statlig särskild finansiering kräver enligt uppgift ännu betydande tilläggforskning och kan sannolikt inte genomföras inom de närmaste åren.

Social- och hälsovårdsutskottet upprepar dock sin tidigare ståndpunkt (ShUU 8/2022 rd, s. 8, ShUU 5/2022 rd, s. 9, och ShUB 3/2022 rd, s. 8—9) och betonar att statsrådet vid behov behöver utvärdera och bereda ändringar i lagstiftningen för att alla välfärdsområden på basis av de finansieringsbehov som berör forskning och utbildning inom social- och hälsovården på ett rättvist sätt ska fördelas tillräcklig finansiering för dessa funktioner. I finansieringsmodellen är det enligt utskottet motiverat att också beakta forsknings- och utbildningsvolymen inom olika områden. Utskottet betonar att man i den fortsatta beredningen också måste se till att tilläggsfinansieringen för forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet inom socialvården samt för den mest krävande socialvården är rättvis i förhållande till hälso- och sjukvården.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 322/2022 rd utan ändringar.

Betänkande ShUB 47/2022 rd

Helsingfors 15.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Pia Kauma saml
medlem Noora Koponen gröna
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Merja Kyllönen vänst
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Päivi Salo.